

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

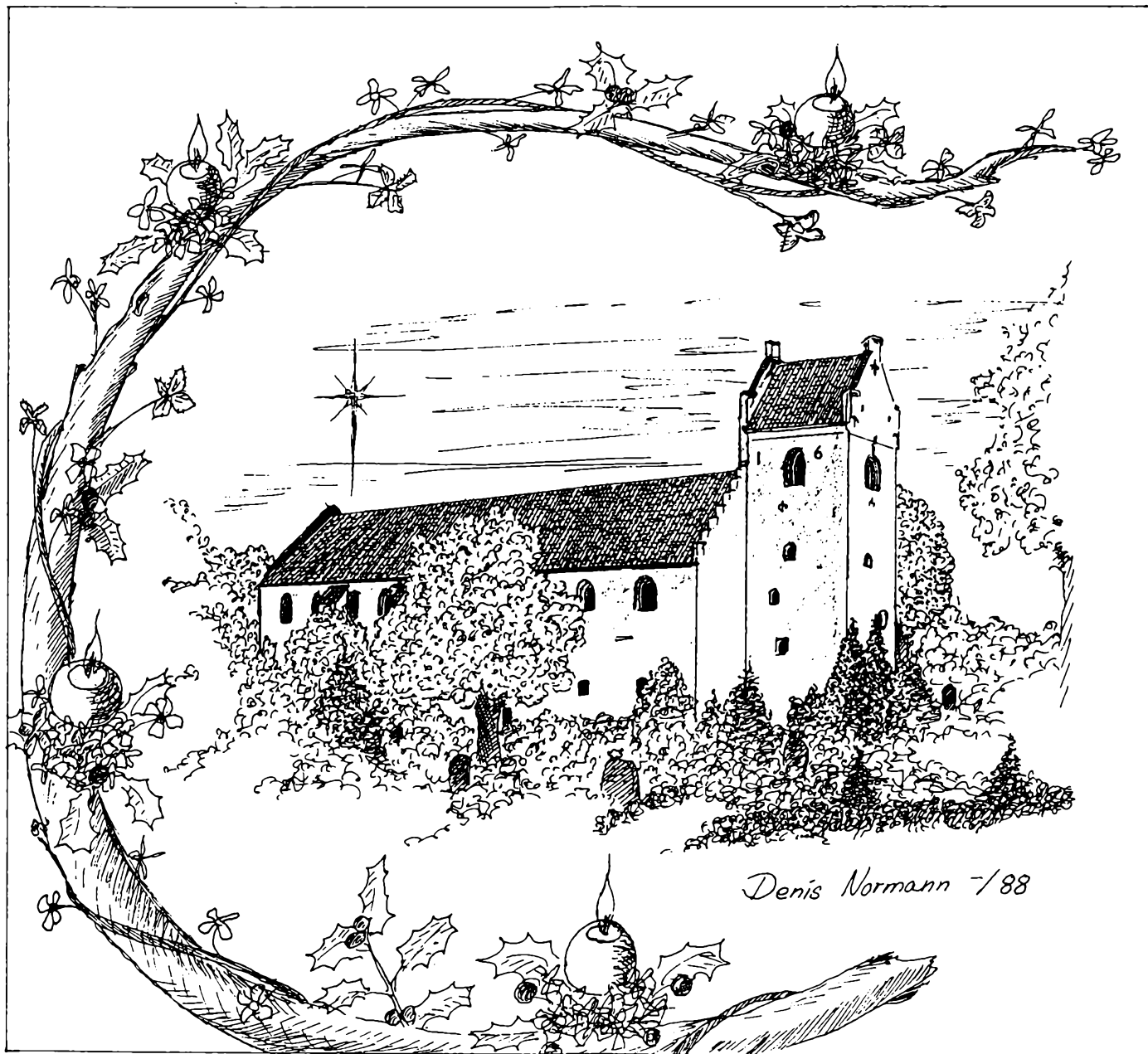
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Juleegnede	side 4
Julens budskab	side 5
Ældre på højskole	side 7
Vejerslevgård	side 8
Totterupgaard	side 10
Gåsepigen	side 14

Tidsskrift for
 Dansk Slægtsgaardsforening
 December 1988 - Januar 1989
 Nr. 277 - 47. årgang

Vrejlev kirke
 Tegnet af Denis Normann

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

Redaktion:

Ole G. Nielsen, Lundforlundvej 8, 4200 Slagelse, tlf. 03 58 40 16

Kasserer, sekretær og annonceekspedition:

Inger M. Hansen, Bjerggårdsvej 9, 2840 Holte,
tlf. 02 80 25 37 (efter 17). Postgiro nr. 8 08 31 42

Slægtsgaardsarkivet:

»Klostergaarden«, Ole Hansensvej 3, 4100 Ringsted,
tlf. 03 61 25 35 (onsdag 11-15 og evt. efter aftale)

Arkivar Else-Margrethe Ransy, Udlygade 19, 1, 2200 København N,
tlf. 01 37 73 22 kl. 18-21 (fortrinvis folketællinger)

Genealog Bo Johansen, St. Strandstræde 4, 1, 1255 København K,
tlf. 01 11 67 20 efter kl. 18 (fortrinvis gård- og slægtsundersøgelser)

Hovedbestyrelsen:

Formand: Gårdejer Carl Martin Christensen, »Kaaregaard«, Badstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby, tlf. 09 85 11 74

Næstformand: Gårdejer Peder Müller Frifelt, »Lindegård«, Tyndkærvej 7,
6823 Ansager, tlf. 05 24 30 87
(Formand: Bladudvalget)

Gårdejer Vagn Mathiasen, »Solgaard«, Toeltvej 4, Langerød,
3480 Fredensborg, tlf. 02 19 38 37

(Formand: Arkivudvalget og Nordsjællandskredsen)

(Ovennævnte tre udgør hovedbestyrelsens forretningsudvalg.)

Gårdejer Aage Tolstrup, »Stangegaard«, Skarpskadevej 6, Aarsballe,
3700 Rønne, tlf. 03 99 92 77
(Formand: Bornholm)

Gårdejer, borgmester Verner Larsen, Åbovej 17, Herlufille,
4160 Herlufmagle, tlf. 03 75 11 61

Gårdejer Meta Larsen, »Skovvang«, Præstovej 107,
4640 Fakse, tlf. 03 82 51 45
(Formand: Sjælland-Syd)

Gårdejer Frede Falk Rasmussen, »Vestervang«, Marrebæk Tværvej 5,
Marrebæk, 4873 Væggerløse, tlf. 03 87 73 57
(Formand: Lolland-Falster afd.)

Gårdejer Hans Peder Madsen, »Mariesminde«, Røjrupvej 41,
5550 Langeskov, tlf. 09 97 23 21
(Formand: Fynskredsen)

Gårdejer Torp Friis Møller, Aarslevvej 4, Aarslev,
6230 Rudekro, tlf. 04 66 66 97
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Gårdejer Hans Kloppenborg Skau, »Skovgaard«, Skovgårdsvej 15,
Hammelev, 6500 Vojens, tlf. 04 57 72 21
(Formand: Haderslev amt)

Gårdejer Knud Raunkjær, Magnolievej 114,
6880 Tårn, tlf. 07 37 30 08

Gårdejer Holger Buch Juul, Ribevej 13, Ødsted,
7100 Vejle, tlf. 05 86 50 21
(Formand: Vejle amt)

Gårdejer Peder Nørgaard Larsen, »St. Engeborge«, Ballingvej 5,
7800 Skive, tlf. 07 52 24 85

Gårdejer Henry Slemming, Hammelevvej 23, Hammelev,
8500 Grenå, tlf. 06 32 01 99
(Formand: Århus amt)

Gårdejer Ingrid Houbak, »Gedemaalsgaard«, Sakstrupvej 32, Bjergby,
9800 Hjørring, tlf. 08 97 10 36

Kredsformænd, der ikke er medlem af hovedbestyrelsen:

Gårdejer Carl P. Jensen, Vadgård, Vadgårdsvej 25,
6830 Nr. Nebel, tlf. 05 28 81 14
(Formand: Ribe amtskreds)

Gårdejer Mads Andersen, Skårupvej 4, Hanning,
6900 Skjern, tlf. 07 36 20 74
(Formand: Ringkøbing amt)

Gårdejer A. C. Winther Hansen, »Trillebakkegårds«, Grydsted,
9240 Nibe, tlf. 08 35 16 03
(Formand: Himmerlandskredsen)

Gårdejer Peter Bentzen, »Tornngaardsminde«, Tornngaardsvej 15,
9440 Aabybro, tlf. 08 24 11 87
(Formand: Nordjyllandskreds)

Nr. 278 udkommer omkring 20. februar. Stof til dette nummer skal være hos redaktøren inden den 20. januar.

Ejlertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk: ROSTED BOGTRYK/OFFSET, 4200 Slagelse, tlf. 03 54 52 65

Nytårsønsker

Selvom dagene er blevet meget korte, og der denne tidlige morgen ligger et snedrys over alt derude, er det svært at skrive juleartikel i november måned.

I julenummeret 87 ønskede jeg mig et nytår med bedre klimatiske forhold for landbruget, og det er jo blevet indfriet næsten til fulde. Nu er gunstige klimatiske forhold jo ikke nok til at bringe optimismen tilbage til landbruget, men det er dog en rar fornemmelse, når vejrguderne er os venligt stemt.

Jeg skal ikke her remse op de kendsgerninger, der går vort erhverv imod i disse år, men blot konstatere, at Danmarks afhængighed af, hvad der sker i verden omkring os, bliver mere udtalt end vi har været vant til.

Vi venter i spænding på de udspil omkring landbrugslovgivningen, der er stillet i udsigt. Med udgangspunkt i forliget om landbrugets refinansiering, skal der nu ændres i lovgivningen, således at det bliver lettere at tilpasse landbrugets struktur, til den barske hverdag som vi alle kender. Sideløbende hermed kan det forventes, at formueskatten lempes betragteligt, og generationsskiftet fritages for en del af de kapitalkrævende beskatninger vi kender idag.

Jeg har i årets løb besøgt mange af vore foreninger rundt i landet, og det har været meget glædeligt, at se den aktivitet, der finder sted lokalt. Der er en dejlig optimistisk stemning, og lokalbestyrelserne er fyldt med idérigdom og gå-på-mod, og dette resulterer i mange spændende aktiviteter, hvor mange af vore medlemmer bakker op. Løseligt anslået, har op imod 2000 mennesker deltaget i Slægtsgårdsforeningens arrangementer i løbet af sommeren. Det er dejligt, og lover godt for foreningens fremtid.

Et nytårsønske kunne dog være, at vi i det kommende år så nogle flere af vore yngre medlemmer til møderne.

Lidt sortsyn, men mest lyssyn skal være min nytårshilsen til vore medlemmer, men når man, som jeg, er et rimeligt optimistisk menneske, må lyssynet selvfølgelig få overtaget, og derfor tror jeg på en lys og lykkelig fremtid for dansk landbrug, selvom de mørke skyer ofte kaster ganske lange skygger.

Glædelig jul og godt nytår.

Carl Martin Christensen

Forsidetegningen

Vrejlev kirke

Årsmødeudflugten søndag den 28. maj 1989 indledes med morgenandagt i Vrejlev kirke.

Denne kirke er opført som klosterkirke for Præmonstraten-snonner i begyndelsen af 1200-tallet.

Dengang var det en treskibet kirke, men på reformationstiden blev det søndre sideskib revet ned, og kirken står idag som en toskibet kirke.

Tårnet er fra samme tid som kirkens ombygning.

Ved siden af kirken ligger herregården Vrejlev Kloster, og vejen mellem kirken og herregården blev i 1920'erne anlagt midt gennem den gamle klostergård.

OGN

Tillykke

4. januar 1989 fylder arkivar Else Margrethe Ransy 80 år og samtidig vil vi fejre et jubilæum, idet Else Margrethe Ransy 1. februar 1989 har været Slægtsgårdsarkivets leder i 10 år.

I ansættelseskontrakten står der efter fru Ransy's eget ønske – foreløbigt på prøve indtil 1. august 1979. – Denne tilføjelse er bevis på Else Margrethe Ransy's beskedne og reelle adfærd. Man påtager sig ikke noget, hvis man ikke kan løse opgaven – både til andres og egen fulde tilfredsstillelse.

Else Ransy var fra 1941 til 1. februar 1979 ansat ved Dansk Folkemindesamling, hvor hun sluttede som overassistent, efter at have afsluttet arbejdet med udgivelsen af morderen Ole Kollerøds levnedsskrivelse.

Det har for arbejdet i arkivet været en stor fordel, at Else Ransy var vant til at færdes på Det kgl. Bibliotek og på Rigsarkivet.

6. maj 1986 åbnede arkivet i landbrugsmuseet på »Klostergården« i Ringsted, og det var en naturlig ting, at Else Ransy flyttede med til Ringsted, selv om hun hver onsdag må tage den lange rejse med toget fra København.

Den 4. januar er en onsdag og Else Ransy er at træffe i arkivet som sædvanlig, men arkivudvalget har besluttet, at der kl. 12.00 er åbent hus for alle, der i anledning af 80 års dagen, ønsker at hilse på arkivaren.

Vagn Mathiasen

Slægtsgårdsrejsen

Dansk Slægtsgårdsrejser tilbyder igen i 1989 i samarbejde med Kærne Rejser en slægtsgårdsrejse. Denne gang går turen til Holland.

Rejsen er lagt i dagene fra 17. til 21. maj – netop den tid, hvor Holland står i fuldt flor.

Den første dags aften ankommer selskabet til Zwolle, hvor man bor alle fire nætter.

Den første dag i Holland går til Amsterdam, hvor der bl. a. er kanalrundfart, besøg på Rigmuseet og i Anna Francks Hus.

Dagen efter står i landbrugets tegn.

Den nye statskonsulent i Holland har tilrettelagt et spændende program, hvor man besøger Flemoland – et indvundet, meget frugtbart område, men også besøg i et af de gamle områder i Holland, hvor det mere er museum end landbrug.

Den sidste dag i Holland går bl. a. til de historiske steder fra Anden Verdenskrig og slutter med besøg i det verdenskendte delfinarium, hvor delfinerne underholder i 2 timer.

Prisen for turen er 2240 kr. Med 60 kr. rabat når man stiger på vest for Storebælt. Turen er med fuld pension.

Turen udgår fra København, med påstigning på Fyn, i Fredericia og i Sønderjylland.

På hele turen er der dansktalende guide.

Udførligt program og tilmelding: Jens P. Petersen, Thyrasvej 7, 4100 Ringsted. 03 61 00 23.

Cora Nyegaard

Når Cora Petronella Nyegaard er interessant, er det fordi hun har skrevet melodierne til flere flittigt benyttede salmer, f. eks. »Sov sødt barnlille« og »Rejs op dit hoved al kristenhed«.

Cora Nyegaard blev født den 12. januar 1812 på Frederikskilde ved Lyngby, som hendes far ejede. I 1845 blev hun gift med præsten i Jydstrup og Valsøllille – Alexander Christian Petersen, og her døde hun 28. april 1891. Men 3 år før havde hun – på sine børns opfordring – nedskrevet sine erindringer, der kan læses i Årbog for Historisk Samfund for Sorø Amt 1916.

Om tilblivelsen af melodien til »Rejs dit hoved al kristenhed«, som Grundtvig skrev i 1837 til 2. søndag i advent, fortæller hun, at pastor Fenger i Lyngby henvendte sig til hende, da Grundtvig havde fortalt ham, at han gerne ville have en melodi til sit digt. Cora Nyegaard påtog sig opgaven, men først i november da Fenger mindede hende på det, kom hun i gang, fordi Grundtvig ønskede, at salmen skulle synges i Vartou kirke.

Cora Nyegaard skrev: »En eftermiddag, jeg havde besluttet at gøre alvor af det, havde vi endnu meget travlt med slagteri, blev ikke færdige førend ved solnedgang. Vi vare jo en stor familie, havde kun en dagligstue, hvor klaveret stod – sjældent havde jeg tid, endnu sjældnere ro til sligt. Jeg tog Grundtvigs sangværk i hånden, tog en gammel kåbe og en havehat på og vandrede ned i lunden, hvor der var ro – det var en smuk aftenrøde – jeg læste sangen igennem, men tussmørket faldt på, jeg gik ud ved kæmpegraven, hvor der var lidt mere dagslys, og lyttede, valgte mig nogle vers, der tiltalte mig mest, stille stod jeg mens solen sank, og hørte så hele melodien med harmonierne, som de er opskrevne, – det hele straks på en gang i As Dur. Jeg kunne accurat se at synge den helt igennem, og prøve den om tonerne svarede til den dejlige tekst – så gik jeg op – tilfreds med den højtidelige stund. Da jeg spillede den på klaveret, som jeg havde hørt den, fandt jeg intet at rette. Jeg skyndte mig at skrive noderne og sende den til Fenger, som straks sendte den til Grundtvig og til Vartou kirke, hvor den blev sunget, da tiden kom 2. søndag i advent.«

Eftertiden har fjernet 2 af Grundtvigs vers, så salmen nu kun har 9. Det oprindelige 2. vers lød således:

Rejs op dit hoved og stir i sky!
Der skinner så blidt dit nytårs-ny,
Veltændt ved julelide!
Sig, hvad dig lyster i Årets løb!
Det alt du fanger for røverkøb,
For Hans på højre side!

Grundtvig fik idéen til salmen ved at læse Søren Kjærs salme af samme navn fra 1596. Det er ikke en bearbejdelse, men en forudsætning for Grundtvigs salme, da Søren Kjærs salme både føltes forældet i sprog og tankegang.

Det er sagt om Grundtvigs salme, at den er den sejrende kirkes sang, idet den skuer ind i evighedsens nytår. Den er skrevet til 2. søndag i advent, den kirkelige nytårstid, hvor det er naturligt at stirre efter nytårsnyet og hentyde til julen.

Glædelig jul.

Ole G. Nielsen

Julelegende og trosbekendelse

Pastor emer. Jens C. F. Jensen, nu Sorø, holdt juledag 1971 denne juleprædiken, som »Slægtsgården« har fået lov at bringe.

Det er juleevangeliet som evangelisten Johannes fortæller det. For lidt siden hørte vi fra alteret også juleevangeliet i den form, hvori Lukas fortæller det. Der er stor forskel på de to tekster. Der er en hel prædiken i denne forskel. Det er denne prædiken vi nu skal høre, sådan som det er lykkedes mig at forme den.

Lukasevangeliet fortæller ligesom et eventyr, eller en legende, om de mærkelige ting, der skete i Bethleem og på marken udenfor byen. Han fortæller så levende, så alle barnehjerner glæder sig, hvadenten de er fem år eller halvfjerds år gamle. Og det er jo i det væsentlige denne fine gamle julelegende, vi har bygget vor julefest op omkring. Det er den, der klinger igennem i alle julesalmerne, og på den er bygget den særlige julestemning op, som vi venter at møde i kirken, især juleaften.

Men det varer i vore dage ikke længe, før børnene kommer og fortæller deres far og mor, at de ved da godt, det bare er en legende og eventyr altsammen, ligesom eventyret om julemanden. Og på en måde er det jo rigtigt nok, det børnene finder ud af . . . At de så samtidig i en håndvending gør det af med hele bibelhistorien, og hele historien om den voksne Jesus, ja det er netop – meget barnligt! Mange voksne er jo forøvrigt lige så barnlige – når man f. eks. stadig hører dem sige: Hvis jorden ikke er skabt på seks dage, som der står i Bibelen, så er alt det andet vel også løgn; hvis julehistorien er legende og eventyr, så er alt det andet som fortælles om Jesus i Bibelen vel også løgn . . . Det er meget barnligt at slutte sådan, og som modvægt mod al denne barnlighed kan det kun anbefales at prøve at lære den voksne Jesus nærmere at kende.

Lukas fortæller julelegende og juleeventyr om gudebarnet i krybben. Og det er et dejligt eventyr. Men det er mere end et eventyr, hvis vi bare vil gøre os den ulejlighed at komme bag om legenden – til den voksne Guds Søn. Men nøjes vi med julelegenden om gudebarnet og alt det eventyrlige, der fortælles om ham, alt det overnaturlige – alt det »mytologiske«, som vi også kan kalde det – da er der i den ikke meget for voksne mennesker at leve af – i livets hårde hverdag.

Da bliver det hele kun en juleleg, et frikvarter fra livets hårde realiteter, som vi nok kan trænge til – men de hårde realiteter kommer altid tilbage igen – Livet skal leves. Og hvordan går det så med den glæde vi sang om i aftes – »det barn, som sig glæder fromt og kønt, skal aldrig den glæde miste«. Den glæde kan ikke leve af legender alene, eller eventyr . . .

Her vender vi os så til dagens juletekst:

– I Begyndelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud . . . Alt er blevet til ved det . . . Og Ordet blev kød og tog bolig hos os – som et menneske . . .

For en overfladisk betragtning kunne det se ud som om vi her har svunget os endnu højere op i eventyrets og fantasiens og mytologiens blå luft, så langt som muligt væk fra vort almindelige menneskeliv og fra livets hårde, uundgåelige realiteter. – Men det er kun for den overfladiske betragtning, det ser sådan ud, som en flugt ud i den blå luft. I virkeligheden er for Johannesevangeliet retningen den stik modsatte, fra det høje, ned på jorden, hvor vi hører hjemme . . .

Gud blev et menneske . . . Gud som vi ikke ved noget om, som vi bare kan fortælle myter og eventyr om. F. eks. om hvordan han skabte himlen og jorden og alle ting – om hvordan han skabte mennesket af støvet på jorden – o.s.v. – I virkeligheden ved vi ikke, hvad det er vi taler om, når vi siger Gud. At tale om Gud og søge efter Gud, det er som at stå over for den ene gåde efter den anden, i en uendelig række. Det er, som Karl Barth har sagt engang, som at søge i en sort kælder efter en sort kat – og ingen ved om der er nogen kat. – Men Gud som vi ikke kender og ikke

ved noget om, siger Johannes, Han blev menneske og tog bolig hos os, som et rigtig levende menneske, af kød og blod som os. . .

Det lyder af mytologi, det lyder som gudelære . . . Men det er ikke ment som mytologi, eller som gudelære, ej heller som legende eller som eventyr . . . Det er en trosbekendelse! – I det vældige og skønne digt, som Johannesevangeliet er, skjuler der sig en ganske enkel trosbekendelse. Johannes giver i virkeligheden afkald på at vide noget om Gud. – Ingen har nogensinde set Gud! siger han. Men vi så en mand af kød og blod, og i den mand, nemlig Jesus af Nazareth, i ham har vi set Gud – og det er alt, hvad vi ved om Gud. Når han talte til os – med myndighed – da hørte vi Gud selv tale til os. Han er Guds Ord til os. Han er Sønnen. – Men Guds Søn – det er heller ikke noget mytologisk, og heller ikke noget biologisk – det er bare hans måde at være menneske på, der »tvang« os til at bekende: Du er Guds Søn! – da vi så hans herlighed.

I eventyrets verden, i myterne og i legenderne, der møder vi gudesønner med glorie om hovedet og omgivet af engle, så alle og enhver kan se, det er gude-sønner. – Ja, i eventyrets verden, men ikke i virkelighedens verden. I virkelighedens verden, der møder vi kun et menneske, en mand af kød og blod som alle os andre. Der er ingen glorie, der er ingen guddomsglans, som alle kan se. – »Der kun sad en fattig kone, vuggede barnet på sit skød«. – Der var kun nogle prædikener, som man kunne høre, hvis man ville, og ignorere hvis man ville. Der var nogle tegn, en helbredelse hist og her, som man kunne tro – eller bortforklare – men som ingenting beviste og slet ikke beviser noget idag . . . Altsammen meget menneskeligt og fattigt. Enhver kunne negligere ham, ignorere ham, ja spytte på ham og pine ham og dræbe ham – på et kors – uden at nogen gud greb ind og forsvarede ham!

Der er ikke noget tvingende, intet med nødvendighed overbevisende, at se eller høre. Der var kun Jesu fattige skikkelse og

foragtede ord – som man kunne forarges på, irriteres over, blive gal på – eller holde sig til, hvis man havde mod til det, eller behov for det – hvis man ikke havde noget andet at holde sig til – hvis virkelig alle vore andre guder er døde for os!

Ordet blev kød, siger Johannes. Han ved virkelig ikke andet om Gud, end at der var dette menneske, som de kaldte Sønnen. Fordi »vi så hans herlighed, en herlighed som en enbåren søn har den fra Faderen, fuld af nåde og sandhed«.

»Herlighed« betyder her noget helt andet end i eventyret, hvilket man hurtigt kan overbevise sig om ved at læse lidt i Johannesevangeliet.

Lukas fortalte den eventyrlige legende om gudebarnet i krybben – som vi nødigt ville undvære – og som den kirkelige digtning og kunst alle dage har haft en tilbøjelighed til at digte videre på. – Men Johannesevangeliet kan måske ligefrem tænkes at være en reaktion på denne legendedigtning, der så let kan løbe løbsk. – Der er måske tale om det første forsøg på det, som man idag kalder afmytologisering. – Det er i hvert fald muligt at læse det sådan. – Og det er nødvendigt allerede i juleprædikenen at forsøge at komme bag om og ned under al den eventyrglans, der ofte kommer til at skjule Evangeliet. Det er nødvendigt at prøve at komme ned til den virkelighed som ligger bag det hele – og som er til at leve af . . .

»Gudebarnet i krybben med den strålende glorie, midt blandt englene, han der siden vandrede gennem mirakler og herlighed til korset og selv der strålede af ophøjet guddommelig . . .«, han siger os ingenting, som vi kan leve af, ingenting som kan frelse os.

»Lyset skinner i mørket, og mørket synes, det er så yndigt med det lille gudebarn og denne strålende, rene, ophøjede skikkelse – og forbliver iøvrigt mørke – veltilfred i sin religion.«

»Ordet der var hos Gud, og som blev kød i et barn i en fattig familie i Nazareth – han kommer os så nær, som vi ikke ønsker at have vor Gud.«

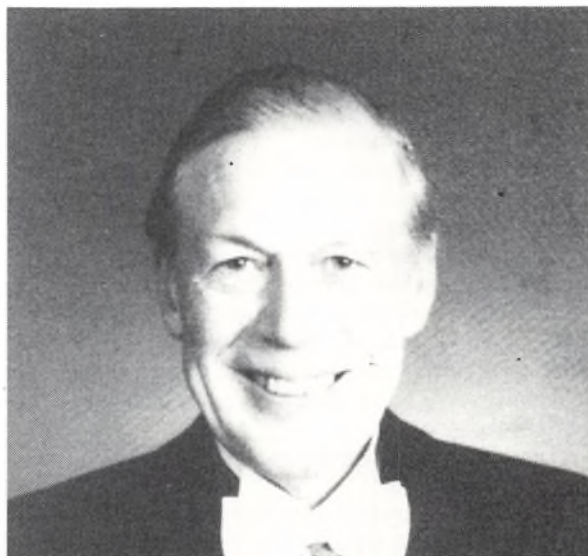
Han lever vort liv sammen med os, som en af os. Der er ingen anden forskel på ham og os, end at han som et levende menneske elskede Gud af hele sit hjerte, sjæl og sind, og sin næste som sig selv . . . Og siden da er det også blevet den uafviselige – og uopfyldelige fordring til os: Du skal elske . . .

Og siden da er vi derfor tvunget til *enten* at digte ham ud af verden, lyve ham ud af verden, ignorere ham – »slå ham ihjel« – eller være henvist til at leve af syndernes forladelse og Guds kærlighed i Jesus Kristus vor Herre!

Jens C. F. Jensen

Julens budskab

Landsretssagfører Henning Hvidtsted, Ringsted, har holdt denne juletale ved en sammenkomst i Slagelse. Her bringes talen i en lidt forkortet form – efter aftale med forfatteren.

En gang i marts fik jeg et brev fra en dansker, der bor i Calgary, inde midt i hjertet af Canada. Hans far var død, og han bad mig nu om, at hans arvepart måtte blive sendt over til ham. Heri er der intet usædvanligt, men det mærkværdige var, at han bad mig så mindeligt om, at jeg ville sikre mig barndomshjemmets kasse med julestadsen. En kasse, der i registerfortegnelsen blev sat til det berømte lille nul – men som altså for denne mand var dyrebar og værdifuld, fordi denne kasse rummede minderne om alle de juleaftener, drengen inde i ham aldrig ville kunne glemme. Hvor arvinger normalt rager til sig for at få, bad denne mand om noget tilsyneladende værdiløst for at bevare.

Da jeg var kommet hjem med kassen, var jeg naturligvis ivrig efter at se, hvad den rummede, og havde nogen spurgt, om det var nysgerrighed efter at se forunderlige ting, der havde bevæget mig til dette skridt, havde svaret været et ubetinget ja.

Og hvad var der så i denne kasse?

En af de sædvanlige stjerner til at sætte i toppen af træet, hjerter og kræmmerhuse, Jakobsstiger, lyseholdere med små nedbrændte rester af julelys, kort sagt forgængeligt stof, men af uforgængelig karakter, ting, der bliver hængt på julen, fordi de hører julen til.

Men man behøver såmænd ikke at have så mange år på bagen før man opdager, at der i tidens løb blev hængt ting på julen, der slet ikke hører julen til. Det var sikkert denne kendsgerning, der for nogle år siden fik svenske studenter til at hænge transparenter hen over Kungsgatan i Stockholm, og de forundrede stockholmere kunne læse

JEG FRABEDER MIG JULEGAVER I ÅR

Kærlig hilsen

VOR HERRE

Det var en barsk, men egentlig en passende hilsen til de velpolstrede mennesker, der har glemt julens egentlige budskab til fordel for en købedille, der ofte omfatter ting, man enten ikke har brug for eller ligeså godt kunne købe udenfor juletiden. Der er ærligt talt noget helt vanvittigt i, at jeg i anledning af menneskesønnens fødsel giver min kone en elektrisk pålægsmaskine – selv om den hedder Eva.

Tænk at være så fattig, at man intet savner – ja, der er i sandhed hængt meget på julen, der ikke kommer julen ved.

Da jeg nu skulle i gang med denne aftenstale, er der vel ingen, der vil fortænke mig i, at jeg hentede min egen kasse med julepynten frem, og dens indhold minder livagtigt om canadierens.

Og hvad sagde alle disse tilsyneladende livløse ting mig så:

Der var først den store messingstjerne, der gennem 50 uger havde ligget i kælderens og var blevet slemt irret. Jeg gav mig straks til at pudse den op, så den strålede og kunne fremtræde i al sin glans i juledagene – for derefter at blive overgivet til den skæbne, der er beredt al julepynt, når nytåret er ovre: Glemsel og manglende aktualitet i nye 50 uger.

Underligt som sådan en stjernes skæbne minder om vor egen, for vi pudser også vor glorie op i juledagene og fremtræder for et par dage helt ukendelige, idet egoismen synes at have forladt os til fordel for altruismen.

Der lå kassen med alle julehjerterne af papir. Flade som pandekager endnu, men om føje tid fyldt med pebernødder, mandariner og chokolader.

Jamen også disse hjerter har noget at sige os, dette, at i julen svulmer disse hjerter. De pumpes kunstigt op for en ugestid. De gamle slægtninge inviteres, der skrives rørende julekort til folk, man ikke har skænket en tanke af dybde i årets løb, der gives til afrikanske børns fodbeklædning og naboens hund – den forbandede køter, der i årets løb har drevet os til vanvid, får benene efter flæsekstegen.

Vi er allesammen så gode, som dagen er lang – men dagene er også årets korteste.

Det mærkværdigste er dog kræmmerhusene. Der ligger de – runde og udspilede, parate til at fyldes som et symbol på menneskets kræmmerhus og til minde om, at vi aldrig kan få nok. Hvor mærkværdigt, hvor talende symbolikken er med de flade hjerter og de opspilede kræmmerhuse i årets 51 uger.

Kræmmerhuse. En talende betegnelse. Er vort livs bygning, vort hus også i de fleste af årets uger kræmmerhuse?

Der ligger Jakobsstigerne, som jeg allerede som barn havde den største besvær med. I en periode af vort liv – tiltror vi os evnen til at krybe op ad denne Jakobsstige og nærme os lyset – og vi glemmer helt vor børnelærdom, at det var Jakobsstigen, der blev sænket ned til mennesket, det menneske, der end ikke evnede at løfte sin fod fra den jord, der optager ham så meget. Jo, jordbundet er et meget talende ord.

Endelig var der alle lyseholderne med resterne af sidste års lys. Udbrændte lys. Og så meldte linierne sig helt af sig selv:

Hvis du vidste, hvad du ved,
når dit livslys er brændt ned,
så var meget mindre drøjt,
mens det endnu brænder højt:

Vi burde vide det allesammen – mens vi tror, at vort livslys brænder højt – at vi burde stræbe efter at få lyset til at brænde klart frem for at ose.

Se – det var kassens indhold – og ligeså naturligt indholdet er i julen, ligeså uaktuel er det efter jul, medmindre man erindrer sig, at julens rette baggrund ikke bare skal vare til påske, men leve inde i os selv hele året.

At julen uden for juletiden er noget unaturligt, har givet os

vendingen: Du ligner jo et pyntet juletræ, og ophavsmanden til bemærkningen har sikkert haft i tankerne, at den pågældende med al stadsen har hængt noget på sig, som ligesom ikke hører mennesket til, så selv et barn må udbryde: Jamen, han har jo ikke noget på.

Barnet gennemskuede os straks og så, at dette måtte være en leg, siden vi pyntede os med irrede stjerner, flade hjerter, kræmmerhuse med opspilet gab, Jakobsstiger med trin, der aldrig har været betrådt af menneskefod – og lys, der var nedbrændte og udbrændte – ja, for nogen i en sådan grad, at de havde brændt deres lys i begge ender.

Og så kommer da denne aften – den 24. december – hvor stadsen er hængt på den gran, der helt naturligt er julens træ, sådan som digteren siger det:

Se granen – det er troens træ
der har jo kors så mange
og peger med sin ranke top
frimodig mod Guds himmel.

Men hvor er vore tanker – vi – store børn, der aldrig bliver voksne: Sámænd – som de jordbundne mennesker vi er – ved træets rod, ved alle gaverne. Vi skulle hellere løfte blikket fra disse gaver til stjernen, hvis centrale placering på træet siger os, hvor den største af alle gaver – vort liv – kommer fra.

Vi burde gå efter stjernen, vi burde formindske afstanden mellem den, vi burde være, og den, vi er, og glæde os over denne gave fremfor at forbande mørket og den tilværelse, hvor andre tilsyneladende fik flere gaver i vuggegaver og dermed blev mere begavede fra Skaberens hånd end vi selv.

Som afsender på livets gave – både dem, der tør kalde sig »gode liv« og alle de andre – står der Skaberens.

Som modtager står der blot os selv.

Den dag, vi indser, at vi skal rette takken opad, og at vi aldrig bliver andet end modtagere – da har vi fattet livets – og for resten også julens budskab.

Der er ingen tid på året, Skaberens og mennesket forstår hinanden bedre end i julen. Der ligger nemlig en dyb sandhed gemt i det gamle sagn, der beretter, at kirkeklokker, der ved skibsforslis er sunket i havets dyb, giver sig til at ringe dernede juleaften. Vel er det kun et sagn, men sagn indeholder altid en eller anden sandhed, og her er det den, at på bunden af ethvert menneskehjerte findes en klokke, der kan bringes til at ringe, når de toner, den engang blev stemt efter, igen lyder.

Lad os få disse toner til at lyde, ikke bare juleaften, men hver eneste dag i vor tilværelse.

Henning Hvidtsted

Ældre på højskole i udlandet

Fru Bjergskov, Odense – tidl. Rosenlund – som er kendt af mange slægtsgårdslæsere, beretter her om sit højskoleophold i Skotland.

Det var onsdag den 22. juli 1987 starten for 10 dages højskoleophold på »Newbattle Abby« i Skotland. Jeg havde nemt ved i Kastrup Lufthavn at finde den gruppe jeg skulle rejse med, idet 31 andre gråhårede skulle med SK 532 kl. 10.15.

Det var som så ofte i den sommer blevet silende regn. – Flyvturen gik planmæssigt og efter 1½ time landede vi i strålende solskin i Glasgow, hvor vi blev indkvarteret på »The Queens College«. Efter frokost besøgte vi »The Burrell Collection«, der ligger i den skønne Pollok Country Park. – Det er en yderst moderne bygning, der rummer mere end 8000 skønne antikviteter – møbler, malerier, glas, porcelæn, gobeliner, kniplinger m.m.m. og kunst fra alverdens lande.

Samlingen blev i 1944 skænket til byen Glasgow af shippingman sir William og lady Constance Burrell. I samlingen findes også sir Williams dagligstue, spisestue og hall.

Næste dag begyndte vi med besøg i den store gamle og meget interessante Glasgow Cathedral med kirkens skytshelgen St. Mungo's grav.

Så gik turen mod højlandet langs »Loch Lomond«, en fantastisk skøn tur, og smukt må her også være når rhododendron blomstrer, for her er utrolig mange store vildtvoksende rhododendron i skovene, mandshøje ørnebregner var der, og klokkeling hang lysenede i klippespalter. – Vi fik fortalt, at godsejere år tilbage ryddede skoven for at holde kvæg. Kvægholdet kan nu ikke betale sig, så nu går der får på skråningerne, det bevirker, at bregnerne breder sig og man siger at 20% af Skotland er dækket af bregner. Kærne trådte bregnerne ned, men det kan fårene ikke, og de æder dem heller ikke. – Skotland mangler træ, og staten er begyndt at plante gran, d.v.s. landmanden får planterne, som han så planter mod at få skattelettelse. – Vi så også det langhårede højlandskvæg, med de store horn. Vi spiste vor medbragte frokost ved den skønne »Loch Katrine«, søen, der forsyner Glasgow med vand.

På vor tur videre frem, passerede vi »Stirling Castle«, hvor Marie Stuart i 1542 blev kronet til »The Queen of Scotland« – Vort endelige opholdssted »Newbattle Abby« nåede vi ved aftenstid.

»Newbattle Abby« ligger syd for byen Dalkeith, ca. 11 km fra Edinburgh – det blev grundlagt som Cistersienserkloster i 1140 – det ejede store besiddelser og munkene drev saltudvinding, bly- og kulminedrift, og synes at være de første kulmineejere i Skotland.

Efter reformationen i 1560 overgik ejendommen til Commendator Mark Ker og var i 400 år hjemsted for Earl og Marquiss of Lothion indtil den 11. Marquiss Philip Ker i 1937 donerede det til nationen. Han var begejstret for højskoletanken og ønskede at Newbattle Abbey skulle bruges til uddannelses formål. Unge der er fyldt 20 år kan uden forudgående uddannelse deltage i seminar på 1-2 års kurser.

I hovedbygningen findes en del af munkenes rum, hvor de studerende nu har opholds- og undervisningsstuer.

I krypten i munkenes »varmestue« er nu et lille kapel, loftet her er fra 1300-tallet, men som tidligere »stately« hjem har klosteret rum med overdådige udskæringsarbejder – skønne stuklofter og i den store dagligstue findes et smukt malet loft. Her er 2 biblioteker, spisesal og TV-rum. I en tilbygning fra 1968 er værelser til 75 studerende, thekøkken, vaskemaskine o.s.v.

Den 91 tdr. land store park gennemstrømmes af floden »South Esk«, og har mange gamle skønne træer – nogle 3-400 år. Det var en smuk tur at gå til Dalkeith forbi en af Skotlands utallige golfbaner.

Undervisningen bestod af forelæsninger og udflugter. Vi hørte selvfølgelig meget om Marie Stuart, om Robert Burns og Walther Scott. – En dag var vi i Edinburgh. En charmerende by med mange gamle grå huse, kun de nyrensedede havde deres oprindelige smukke lyse farver. – Kulfyrede kaminer er nu forbudt. – Højt hævet over byen ligger slottet – et spændende kapi- tel for sig – de gamle kronjuveler, det meget lille værelse, hvor Marie Stuart fødte sin søn, og hvorfra efter sigende, den nyfødte blev firet ned til en ventende rytter, som bragte ham til katolsk dåb – her er også den skotske mindehal, hvor der ligger bøger med navne på skotter, der er faldet i krig et eller andet sted i verden.

Vi besøgte selvfølgelig også et whisky destilleri og smagte på va- ren. Der var ansat 22 mand til at fremstille 18000 liter whisky pr. uge. – En anden tur gik gennem den smukke Border Region med de utallige får, til Walther Scotts hjem »Abbotsfort«.

Hvad han dog har samlet af kunst og kuriositeter! Mest imponerende var dog bogsamlingen med sine 7000 bind på forskellige sprog.

Vi besøgte også en kulmine, der nu er museum og kun bliver startet for turister. – Skotland har nu kun 6 miner i drift, det er billigere at købe kul i Polen. Man driver kun åbne miner, de giver 50 mill. i overskud, mod dybe miner der giver underskud.

Søndag var vi i kirke – prædikenen var god – man står op under salmesangen og præsten havde sin guitar med på prædike- stolen og tempoet var som Frelsens Hær ved juletid – det hele foregik uhøjtideligt – næsten festligt!

Ved forelæsningen hørte vi at gårdstørrelsen i Skotland er normalt 2-400 ha. – markskifte er hvede, kartofler (der er sygdomsfri i Skotland), byg, roer, havre og græs. Der er 8 mill. får, 4 mill. kvæg og 5 mill. mennesker i Skotland. – Lønnen er gennemgående lidt lavere end i Danmark. Indkomstskat er 27% og statskat 9% – ialt 36%. Skatten bliver gradueret opad med hø- jere indtægter max. 60%, der er ikke moms på bøger, mad og børnetøj.

Folkepensionen er 64£ for ægtepar og 42£ for enlige, dog be- tales kun 20 pence for al medicin. Man betaler 50% af tandlæge og øjenlæge ellers er al lægehjælp gratis.

Vi havde aftenunderholdning af skotske dansere – sækkepibe og sang – det var festligt!

Det var helt igennem et vellykket højskoleophold. Holdets gennemsnitsalder var 71½ år, så vi havde tilsammen levet 2287 år.

Man skal ikke være medlem af nogen forening for at deltage i kursus »Ældre på højskole i Udlandet«.

Peter B.

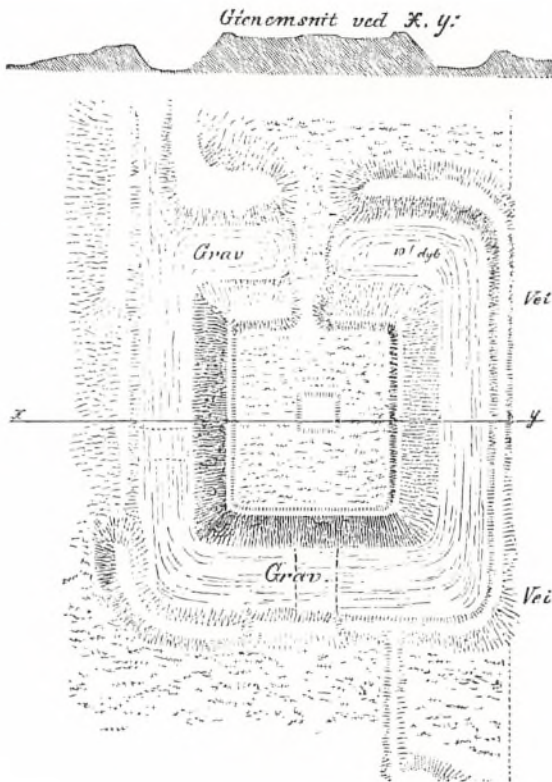
Slægtsgårdsbogen
»Set og hørt - Erindringsbilleder«

Jeg bestiller _____ eksemplarer á 50 kr.

Kuponen sendes til Inger M. Hansen,
Bjerggårdsvænge 9, 2840 Holte

Vejerslevgård på Mors

Vejerslevgård – matr. nr. 15 a m. fl. i Vejerslev sogn på Mors – har en lang og interessant historie, der spænder fra det middelalderlige voldsted til det supermoderne landbrug med alternative produktioner.

Gammelvold. Efter Tegn. af Prof. Magn. Petersen.

Syd for Vejerslevgård i et engdrag, der tidligere har været en sø, findes det velbevarede voldsted »Gammelvold«, hvis firesidede anselige borgbanke er omgivet af en bred vandgrav. Antagelig har der tidligere været en dæmning ud over graven. En åb-

ning midt i den nordlige vold viser portens plads, og i de fire hjørner synes der at have stået tårne af træ eller bindingsværk.

I forbindelse med det middelalderlige Vejerslevgård må folkevisen om jomfru Ellen Ovesdatter fra Varslevgård omtales.

Folkevisen var kendt viden om, ikke for »hendes guld og grønne jord«, med »for hendes snilde råd og djærve ord«.

Denne vise er henlagt til Mors, og der kan ikke være tvivl om, at Varslevgård er det samme som Vejerslev.

I visen fortælles om, at der kom en bejler – Magnus Bus, som ikke var til sinds at vente. Selvom jomfru Ellen var i kirke, da han kom, opsøgte han hende der, hvor han ubehøvlet, som der står »skræved over skamle og over stole«, for at komme hen til hende.

Øjensynlig har hun ikke båret sit rygte med urette, for hun narrede hr. Bus ved at bilde ham ind, at hun var jomfruens terne, der bare havde lånt hendes sko og hovedguld.

Præsten blev bestukket til at læse den lange messe, og så gik hun ud og flygtede på bejlerens hest til Sallingsund.

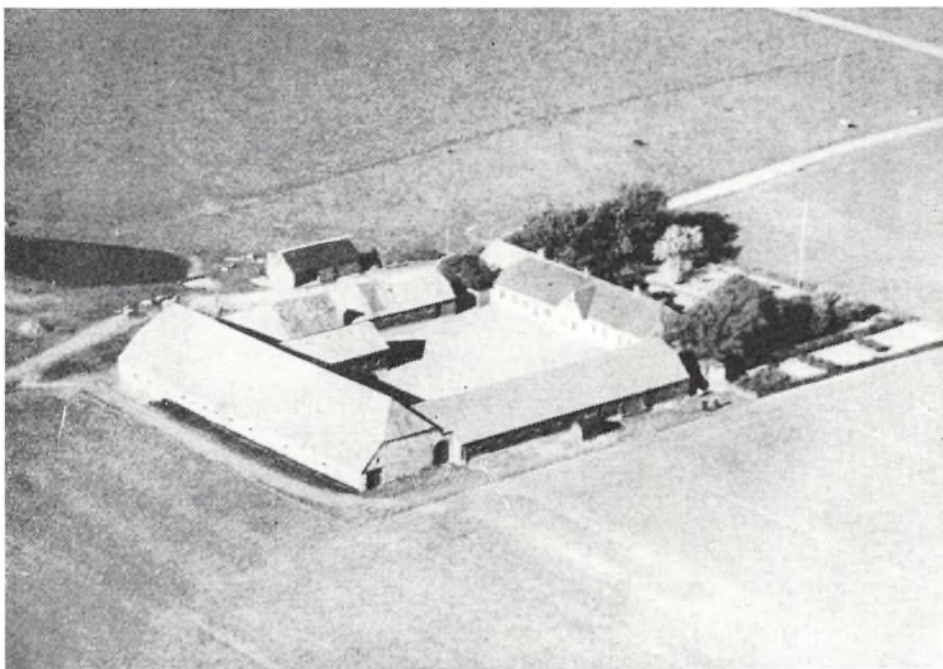
For sent gik det op for ham:

»For længe har jeg messe hørt,
og så den lange læst,
alt borte er stolt Ellen nu,
og borte er min hest.«

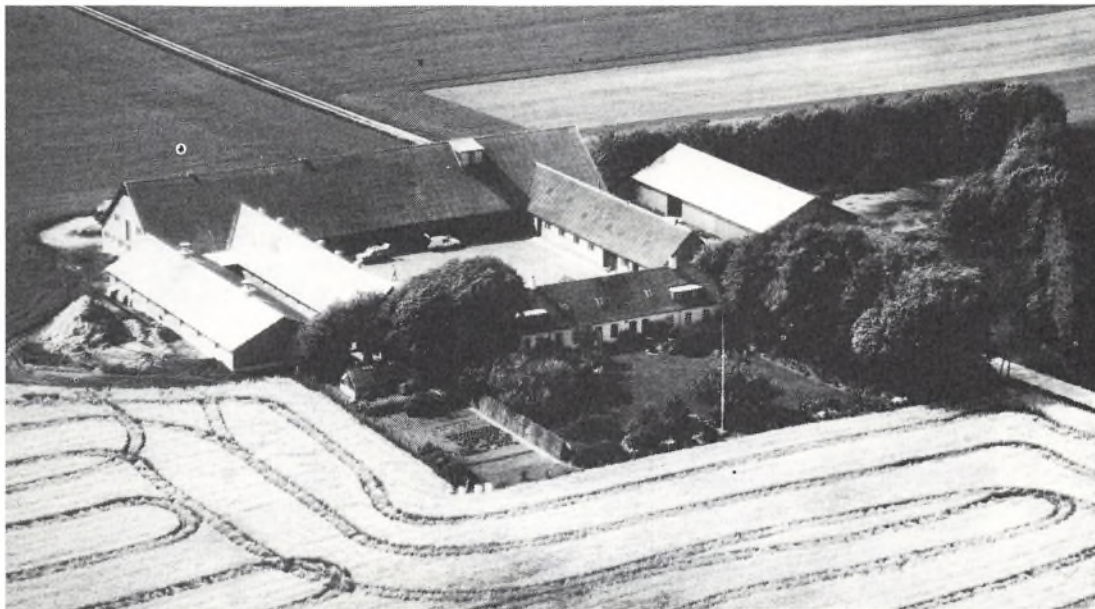
Og pigen var reddet:

»Stolt Ellen midt på Sallingsund
der hun slog ud sit hår.
Hr. Magnus give sig til tåls,
han fik mig ej i år.«

Den sørgmuntre folkevise vidner om det stærke liv, der var på de gamle herregårde, hvor kvinderov og vold hørte til dagens orden.

Vejerslevgård o. 1930

Vejerslevgård 1988

Vejerslevgård var i middelalderen en adelig hovedgård, som kongen fradømte biskop Jeppe Friis i Børglum og tildømte ridder Niels Krabbe. I 1457 ejedes gården af hans enke fru Bege Mortensdatter, og i 1481 af hendes sønnesøn Niels Krabbe. Hans datter – Karen bragte gården til sin mand Eiler Lykke, og i 1568 ejedes den af deres søn Erik Lykke.

Som ejer af Vejerslevgård nævnes i slutningen af 1500-tallet den velbyrdige Niels Simonsen, som skal ligge begravet i Ørding kirke.

I 1662 var Vejerslevgård en bondegård som med 29 tdr. hartkorn lå under Sindbjerggård, men i 1683 anerkendte Rentekammeret den som en »ældgammel sædegård«.

I 1668 hjemfaldt Vejerslevgård til kronen for skatterestancer og blev i 1703 udlagt til ryttergods.

I 1716 skødede kongen den imidlertid til Jens Bloch Kampmann. Den var igen blevet en bondegård, men havde dog 17 tdr. hartkorn.

I 1731 overgik gården til kammerjunker F. C. Klingenberg.

I 1760 ejedes den af student Jens Jørgen Thesturp og købtes ved auktion efter hans død i 1775 af Jens Peder Woydemann og Peder Dyhr, som dog straks transporterede købet til studiosus Niels Nielsen Krog, der to år senere og med 19 tdr. hartkorn solgte Vejerslevgård til Chr. Staunstrup til Bidstrup.

Vejerslevgård blev nu fæstegård under Bidstrup gods indtil 1853, da den købtes til selveje af P. Chr. Clausen.

Peter Christian Clausen kom til Vejerslevgård i 1827. Efter et halvt års ophold giftede han sig med enken på gården.

P. Chr. Clausen var født i 1805. Foruden at passe sin gård var han handelsmand. Han var uldkræmmer og studehandler. Han drog selv til Hamborg med sine stude.

Den Vejerslevgård, som P. Chr. Clausen overtog, var kun det halve af den gård, som et halvt århundrede før var lagt under herregården Bidstrup.

I 1850'erne brændte P. Chr. Clausens gård – Nordvejerslevgård, og da han havde opkøbt Sydvejerslevgård, flyttede han sin gård til dens nuværende plads.

I 1872 overtog sønnen Niels Peter Clausen Vejerslevgård. Han udstykkede to gårde af sin jord. Den ene gård gik til datteren.

I 1901 kom tredje generation til – Claus Albert Clausen. Han var en foregangsmand, for han fik som den første på Mors selvbinde, det var i 1903. I 1906 fik han tærskværk med petroleumsmotor.

Han gennemførte også en modernisering af stuehuset i 1908.

I 1937 overtog Svend Clausen Vejerslevgård.

I tiåret fra 1954 til 1964 ombyggede han gårdens udlænger, og i 1960 erhvervede han sine svigerforældres gård på Sydmons.

Nuværende ejere af Vejerslevgård – Inger og Niels Jørgen Clausen, overtog gården i 1972.

I tillid til landbrugets muligheder ofredes meget på den gamle slægtsgård. Der blev bygget ny sostald, maskinhus og tørreri.

I 1976 overtog Niels Jørgen Clausen en gård i Vejerslev og da han for tre år siden købte den i 1862 til datteren udskilte gård, måtte han sælge gården i Vejerslev.

Den nyerhvervede gård var brændt og kunne derfor uden besvær lægges under Vejerslevgård, hvorfra den var opstået.

Efter Svend Clausens død sad enken med gården et par år, hvorefter Niels Jørgen Clausen overtog den i 1986.

Da Inger og Niels Jørgen Clausen overtog Vejerslevgård i 1972 var der både køer og grise.

Køerne blev sat ud i 1974 og sobesætningen blev udvidet. Der var 140 søer, og slagtesvinene kom til gården på Sydmons. I 1987 blev søerne sat ud og sostalden fyldt med høns.

I 1981 begyndte Niels Jørgen Clausen at holde sølvvræve. Det er ikke længere den gode forretning, men så må det betragtes som hobby, som Niels Jørgen Clausen har udtrykt det.

Til Vejerslevgård hører 157 ha. Dertil kommer 70 ha i forpagtning og 10 ha skov.

Driften består foruden den traditionelle markdrift af en række specialafgrøder, bl. a. valmuer og blomsterfrø.

Tidligere blev der dyrket mange sukkerroer på Mors. De blev med skib sendt til sukkerfabrikker i England.

Vejerslevgårds skov består af gammel løvskov og af granskov.

Løvskoven er af eg og bøg, og Niels Jørgen Clausen fortæller, at hans tipoldefar har plantet skoven. Når han var i Holsten købte han gerne 50 eller 100 løvtræer i en planteskole, og der er mange af disse træer tilbage i Vejerslevgårds skov.

Totterupgård

*Matr. nr. 2 a Totterup by, Karise sogn
Gårdshistorisk undersøgelse. 15 sider.*

Totterupgård. Tegnet af Ellen Valentin. 1988.

Totterup nævnes første gang 1370, hvor den hørte under Roskildebispens gods Gjorslev. Det var en ganske lille by med kun 2 gårde. På de første matriklers tid i 1660'erne var Juellinge enejer af byen, der stadig havde 2 gårde, hver på htk. 6.3.0.0; fæsterne hed Lars Espensen og Jens Bilde. Ved landmålingsmatriklen 1688 havde de 2 gårde et dyrket areal på hhv. 14,64 og 18,97 tdl. I byen lå desuden 4 huse med ialt 11,09 tdl. I begyndelsen af 1700-tallet blev de to gårde lagt sammen til een, der kom under Turebyholm, som ejedes af grevskabet Bregentved.

Fra 1757 findes en grundig beskrivelse af Totterupgård. Det var en firlænget gård med 59 fag og en »mådelig« frugthave. Besætningen var på 9 heste, 6 køer, 7 stude, 4 ungvæg og 9 svin. Den årlige landgilde udgjorde 1 td. rug, 6 tdr. byg, 3 tdr. havre samt 24 skilling i penge. Hartkornet var 8.4.2.1. I 1793 var besætningen 7 heste, 4 plage, 8 køer, 2 kvier, 2 kalve, 16 får og 14 svin. Landgilden betaltes nu udelukkende i penge med 8 rd. 4 mk. Der forrettedes fuldt hoveri til Turebyholm. Indenfor ejerlavet lå desuden en smedie på htk. 1.1.2.2 og et jordløst hus.

Selvom gården var den eneste i byen havde den, ligesom de

større landsbyer, sine jorder i lange agerstrimler, især p.g.a. overfladeafvandingen. Smedien havde sine agerstrimler imellem gårdens. I 1796 opmåltes jorderne, således at gårdens og husets jorder kunne adskilles, og gårdens lod på 77 tdl. blev indrettet til kobbelbrug med 12 kobler.

I 1868 blev gården arvefæstegård med ret til at pantsætte, udstykke og sælge; blot skulle årligt betales arvefæsteafgift til grevskabet på værdien af 31 tdr. byg. Denne afgift slettedes i 1919, da Totterupgård blev en egentlig selvejergård.

Totterupgård har været i slægtens besiddelse siden Ole Clemensen fik fæstebrev på den kort før år 1700. Gunnar Rasmussen, der overtog den i 1970, er 9. generation.

Ole Rasmussen var den første fæster man kender navnet på. Han var gift med Inger Hendrichsdatter.

På Totterupgårds familiegravsted på Karise kirkegård, ligger hendes gravsten, en randprofileret kalksten 203 × 113 cm og den er fredet.

På stenen står:

Her under hviler,
den i livet ærlige og
gudartige Dannequinde
Inger Hendrichsdatter
barnefoed Ebbeschau
den september a o 1669
først i ægteskab med Niels
Larsen Gefnøe i 26 Aar og
siden i Totterup i 24 Aar, hvor
hun i Gud salig hensof
den 9. maj a i 1741 i sin
alders 72. Aar.

Jens Jensen fæstede Totterupgård i 1743. Han betalte 40 Rd i indfæstning. Han var født i 1708 og gift med Bodil Nielsdatter, der var født i 1701.

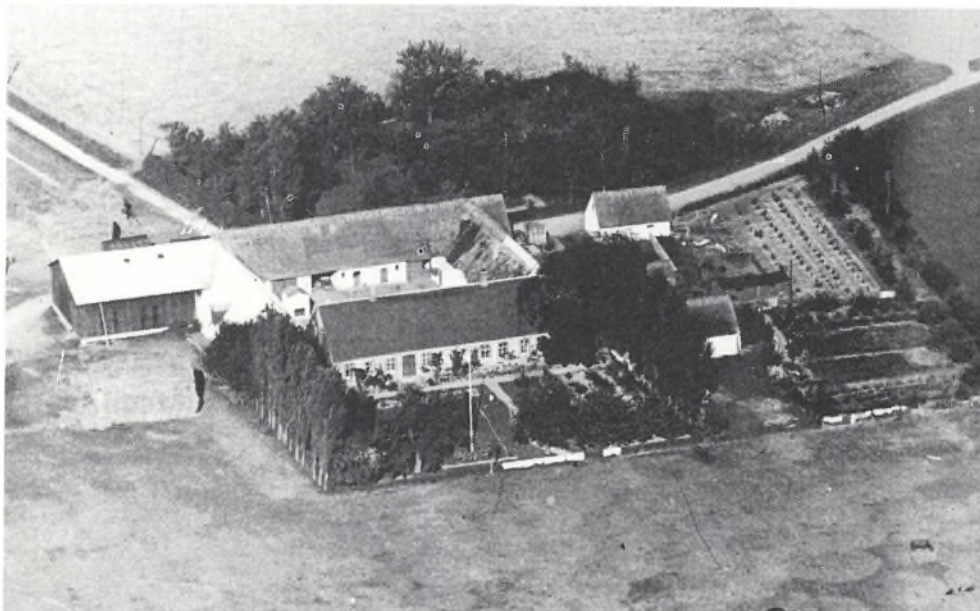
Efterfølgeren i 1771 var svigersønnen Peder Nielsen født 1739. Peder Nielsen ville gerne, at hans børn efter hans død skulle overtage fæstet. Det blev ham bevilliget, og han betalte indfæstningen forud.

Lars Pedersen fik fæstebrev i 1806, det der var betalt af hans fader. Lars Pedersen var født i 1778 og blev gift med Ane Olsdatter.

Deres søn Niels Larsen blev født i 1807, han fik fæstebrev i 1845. Han blev gift med Maren Olsdatter.

Niels Larsen døde i 1859 og enken sad med gården. Hun fik i 1867 arvefæsteskøde på ejendommen.

Niels Larsen fortsatte som arvefæster fra 1871, han blev gift med Inger Marie Larsen.

Totterupgård. 1938.

Lars Nielsen byggede det nye stuehus i 1875, ombyggede avslængerne og drænede markerne.

Grevskebet Bregentveds murer byggede stuehuset. Omkring alle vinduer og døre er der indsat murstenskanter, hvori der er hugget franske liljer.

Lars Nielsen døde i 1898, og enken sad i uskiftet bo til hendes død i 1918.

Adoptivdatteren Inger Marie blev gift med Niels Peder Rasmussen født 1886. De overtog gården i 1919 og ved denne lejlighed overgik gården til selveje.

Efterfølgeren fra 1924 var Niels Laurits Rasmussen født 1900 og gift med Rigmor Emilie Jensen.

Deres søn - Gunnar Rasmussen og hans hustru Karen Margrethe overtog gården i 1970.

De har to børn. Søren, som får en landmandsuddannelse og Inger Marie, som er husholdningslærer.

I 1977 døde Karen Margrethe og Gunnar Rasmussen blev gift med Inger Lise.

På Totterupgård holdes hvert femte år en fest for slægtens medlemmer.

Den 9. juli 1988 blev denne slægtsfest holdt for ottende gang. I slægtsfesten deltog 160 gæster.

Totterupgård har i dag 85 tdr. land dyrket areal, og der er en so-besætning på 65.

Pigen på skødet er Gunnar Rasmussens faster Anna Rasmussen født 1893.

Familien på Totterupgård kort før århundredskiftet.

Den nuværende ejer - Gunnar Rasmussens oldeforældre - Lars Nielsen og Inger Marie. Bag dem Niels Rasmussen og Inger Marie.

1911-12
Totterupgård
Stuehuset
Anna og Laurits

NYT fra kredsene

Vestsjællandskredsen

Medlemmerne i det vestsjællandske vil omkring nytår modtage indbydelse til stiftende generalforsamling i Slægtsgårdsforeningens kommende kreds – Vestsjællandskredsen, som omfatter hovedparten af Vestsjællands Amt.

En arbejdsgruppe har forberedt den stiftende generalforsamling, som afholdes på Bromølle Kro ved Jyderup – mandag den 23. januar.

Dagen indledes med kold buffet kl. 13.00. Derefter afholdes generalforsamlingen. Kl. 15.00 taler landsformanden Carl Martin Christensen og samtidig dermed serveres kaffen.

Vestsjællandskredsen bliver dannet af et område fra Sjælland-Syd sammen med det gamle Holbæk Amt, hvor der ikke tidligere har været kredsaktivitet.

OGN

Sjælland-Syd

Kredsen har været på virksomhedsbesøg på A/S Næstved Tidende, Næstved, henholdsvis 26. oktober og 15. november.

Interessen var overvældende, ca. 220 tilmeldte sig, men desværre blev mange skuffede, da vi kun kunne komme 40 pr. gang.

Chefredaktør Poul Kristensen, redaktionsredaktør Mogens Baden og underdirektør Torben Larsen fortalte og viste rundt.

Under den efterfølgende debat berørtes mange emner, især om avisens fremtidige placering i det store medieudbud.

Næstved Tidende var vært ved middagen begge disse interessante aftener, og arrangementet vil blive gentaget i 1989.

Meta Larsen

Århus Amtskreds

Kredsen afholdt efterårsmøde på Clausholm Slots cafeteria fredag den 25. november 1988.

Kammerherre Henrik Berner, som også er medlem af foreningen, bød velkommen og gav et resumé af hans slægtsvirke på Clausholm tilbage til 1700 tallet.

Clausholm har bevaret glansen fra adlens storhedstid – et velholdt slot med flotte vandfontæner. Slottet er åbent for publikum om sommeren. Det er et prægtigt stykke danmarkshistorie fra 1100 tallet og helt op til 1988 (hurra for det).

Tidligere forstander fra Riber Kærgård Landbrugsskole, Ejner Jensen holdt foredrag om: Landbrugets historie og fremtid.

Ejner Jensen talte om landbrugets op- og nedture, gennem nyere historie. Den fremgang som fulgte efter stavnsbåndets opløsning, højskole og andelsbevægelse, betød også at den selvstændige bonde, fik en modstander i arbejderbevægelsen, som ikke findes i de øvrige EF lande, og det har ført til, at dansk landbrug i dag står over for store opgaver.

Henry Slemming

Bornholm

Kredsen på Bornholm har afholdt generalforsamling på Bornholms Folkehøjskole.

Til bestyrelsen nyvalgte: Verner Brandt, Degnegård, Bodilsker og Niels Engell Koefoed, Langemyregård, Aaker. De afløste Ole Funch, Bodilsker og Arne Andersen, Østerlars.

Ved generalforsamlingen redegjorde kredsformanden Aage Tolstrup om årsmødet i 1990, som Dansk Slægtsgårdsforening afholder på Bornholm.

Efter generalforsamlingen holdt Torp Friis Møller, Årslev et foredrag om sønderjysk bondeliv.

Torp Friis Møller indledte med at sige, at ét har Bornholm og Sønderjylland til fælles. Vi har valgt vort tilhørsforhold, hvor de andre landsdele aldrig er blevet spurgt, men ellers har vi vidt forskellig historisk baggrund.

Torp Friis Møller fortalte derefter om sin hjemegn, dens slægter, historie og byggeskik. Og han sluttede med at citere Præsten Hans Poulsen, der har skrevet om hjemstavnen og de sønderjyske forhold. Hjemstavnen samler os alle i hjertet og er en arv, vi ikke kan løsrive os fra. Hjemstavnen er en tusindårig historie med liv og død, med naboskab og hjælpsomhed i sorg og glæde ÷.

Et fællesskab, og gid at alle politikere ikke får held til at ødelægge vor hjemstavn, sluttede Torp Friis Møller.

Velkommen til nye medlemmer:

Gårdejer fr.
Birgit Andersen
Kildemosegård
Stokkebrovej 29
Unnerup
3210 Vejby

Godsejer
Chr. N. B. Ulrich
Skjoldmose
Rødmevej 45
5771 Stenstrup

Gårdejere
Bodil og Søren A. Christensen
Vigogaard
Solbjergvej 17
Gierslev
4270 Høng

Gårdejere
Inger og Niels Brøndum Nielsen
»Asknordgård«
Askgårdsvej 2
Ask
8340 Malling

Ebbe Andersen
Skovmøllevej 1
Myrup
4700 Næstved

Gårdejer
Peter Assmann
»Tofte Nygård«
Valsegårdsvej 10
Tofte
9500 Hobro

Dialekter – Folkemål

Arkivar Else-Margrethe Ransy, Slægtsgårdsarkivet, opfordrer med denne artikel læserne til at nedskrive de ord de kender fra de egnsprægede folkemål, og sende dem til Institut for Dansk Dialektforskning.

Når jeg er sammen med mennesker fra de forskellige landsdele, glæder jeg mig over at høre deres særegne mål – dialekter kalder vi det; men det hedder jo også folkemål, og det er egentlig en bedre betegnelse, for det er jo disse folks mål eller sprog, vi taler om.

Nu skal vi vel ikke tale, som vore bedsteforældre talte; men lad os ikke glemme de ofte meget rammende og morsomme ord og vendinger, som de brugte, og som ofte gik i arv til vore forældre, ja, til os selv.

Når jeg kommer til den del af Danmark, hvor jeg har slægt, og hvorfra min mor stammede, spørger jeg tit de unge dér, om de kender det eller det udtryk, som jeg har hørt som barn eller ung. »Nej«, bliver der ofte svaret. Men pludselig i samtalens løb siges der så et rigtigt godt gammelt folkemålsord, – så det lever altså endnu – som en rest – det karakteristiske mål for den landsdel, og det er kun godt, synes jeg.

Vort sprog får såmænd efterhånden så mange udenlandske

ord påklistret, som ikke er nødvendige. Der er naturligvis fremmedord, som nok vanskeligt kan erstattes af danske ord, men det er ligesom en modesag at slå om sig med udenlandske ord.

Så vi kan godt i de respektive egne holde lidt på de fyndige og malende folkemålsord.

Mange er som nævnt gået tabt, og jeg har en særlig grund til at slå et lille slag for folkemålene. Forleden havde jeg aftalt med en dialektforsker, at jeg skulle skrive de ord op til ham, som jeg kendte fra min mors hjemstavn. Det blev til tre foliosider, og han kendte naturligvis de fleste ord. Men der var ord, som han ikke kendte. Jeg fortalte ham, at jeg havde lyst til at skrive denne lille artikel, og han syntes, at jeg skulle gøre det og så foreslå eventuelt interesserede at nedskrive de ord, de kunne huske, og sende dem ind til Institut for Dansk Dialektforskning, Københavns Universitet, Njalsgade 80, 2300 København S.

Vil man ikke gøre det, så tænk på, hvor rig en skat De har i Deres egns sprog, når De hører eller selv taler det.

Else-Margrethe Ransy

Jens og Anna Jensens fond...

udlåner penge til unge landmænds etablering, også ved generationsskifte. Årlige ydelser uden kurstab for tiden 12 procent, hvoraf 9 procent er rente. Henvendelse til:

**Gårdejer Carl Martin Christensen, Badstrupvej 39, Badstrup, 5485 Skamby
Telefon 09 85 11 74**

Henvendelse til fonden skal være indsendt senest 1/6 eller 1/12 hvert år.

Gåsepigen på Stejlbjerg

I de gamle bondeskrifter nævnes der ikke noget om fjerkræ. De repræsenterede åbenbart så ringe en værdi, at de ikke var værd at nævne. Men høns og gæs var almindelige husdyr, som fandtes i alle gårde og huse på landet. Dette kommer tydeligt frem i aftægtskontrakterne. Det slår ikke fejl, at der blandt aftægtsydelserne er en fed gås til jul og nogle snese æg i årets løb.

Hønsenes traditionelle plads var i bryggerset over bagerovnen, hvor de havde deres rään. Gæssene havde deres gåsesti. De havde ikke kun slagteværdi, men deres dun var uundværlig som dynefyld, og en gåsevinge var et udmærket redskab til at feje støv ud af krogene med. Endelig var gåsepenen et fortræffeligt skriveredskab indtil stålpenen kom frem omkr. 1840.

På de store gårde med tilsvarende husholdninger blev gåseflokkene så store, at der måtte ansættes en særlig vogter til gæssene. Da Trine Iversen fra »Bækken« i Asdal sogn i Vendsyssel var 5 år gammel, blev hun fæstet for 2 somre som gåsepige på Stejlbjerg. Det var dengang en rigtig herregård, og ejeren var Niels Dons v. Støcken.

Der var mange børn i hjemmet hos Mads Iversen Smed i »Bækken«, så det var nødvendigt, at børnene tidligt begyndte at tjene til føden. Og Trine havde været heldig, det var sandelig en god plads med et venligt herskab. Trines største problem var gassen. Den kunne være ondskabsfuld og ville nappe, men hun var blevet udstyret med et ris til at forsvare sig med. Hun opdagede også, at gæs var nogle underlige dyr. Pludselig kunne hele flokken skrigende ga, ga, ga, og give sig til at flyve, så de landede i nærmeste kornmark. Det kunne hun ikke selv klare, men måtte tilkalde hjælp fra gården. Så hun havde det såmænd godt nok. Kun var det strengt, at hun fra engen, hvor gæssene gik, hele dagen kunne se sine små søskende lege omkring hjemmet, og så længtes hun efter den dag, da hun skulle hjem – Sct. Mikkelsdag (29. september). – Dagen oprandt i stor spænding. Derhjemme havde hendes søskende taget opstilling for at kunne løbe hende imøde, når hun viste sig i vejsvinget. Men hvad var det for et syn de så?

I stedet for en lille pige, som kom gående med sine småting

bundet i et tørklæde, var det et hestekøretøj fra Stejlbjerg med forkarlen på bukken, der rullede op foran smedien. Ved siden af kusken sad Trine nok så stolt med en stor gæsling i favnen.

Trines gæslinger var en dag blevet overfaldet af en bisværmer. Den lille pige havde i omsorg for det, der var hende betroet, med stort mod kæmpet mod de rasende bier. Selv blev hun ilde tilredt af bistik, men kun en enkelt gæsling fik varig skade. Den havde under tumulten brækket det ene ben, og da den også var blevet blind af bistikkene, måtte Trine stadigvæk flytte den hen, hvor der var græs. Det havde hun troligt gjort hele sommeren.

Da hun nu skulle forlade pladsen, havde den venlige fru Støcken bestemt, at hun skulle have gæslingen med hjem, fordi hun havde vovet sti liv for at redde den. Glad og stolt var den lille, men glæden varede kun indtil det gik op for hende, hvad der senere skulle ske med gæslingen, der havde sluttet sig tillidsfuldt til sin vogterske.

Da dette skete for over 100 år siden, var det helt naturligt, at almuens børn kom tidligt ud at tjene. Trange kår og mange børn gjorde det nødvendigt, men fraværet fra hjemmet knyttede dem blot tættere dertil.

Mads Smed havde 8 døtre, der alle blev gift på egnen. De blev gode svigerdøtre og mødre. De oplevede det som et stort fremskridt, at de kunne beholde deres egne børn hjemme til efter konfirmationen.

Rundt om på kirkegårdene i Horne og Asdal finder vi endnu mange af deres gravmæler med indskrift på velholdte grave som et udtryk for, at deres minde lever og holdes i ære af en talrig efterslægt.

På Asdal kirkegård findes også stenen, som børn og svigerbørn satte over Mads Smed og hans kone. Under troens og sejrens symboler står deres navne indhugget: Mads Chr. Iversen, f. 3/1-1855, d. 2/4-1902 og hustru Marie, født Nielsen, f. 30/7 1841, d. 4/12 1922. Som indskrift er valgt et ord fra Åbenbaringen 3.5: »Den som sejrer han skal iføres hvide klæder, og jeg vil ikke udlette ham af livsens bog.«

Ingvard Mølbjerg

Favørtilbud nr. 8 fra Landbohøistorisk Selskab

Grith Lerche:

*Bøndergårde i Danmark
1789-90*

Byggeskik på Landboreformernes tid.
Landbohøistorisk Selskab 1987.
269 sider.

Normalpris: 348 kr. Favørtilbud: 200 kr.

Bogen »Bøndergårde i Danmark« er blevet til på baggrund af en pakke i Rigsarkivet med titlen: »1789-90 Forklaringer fra amtmændene om de i Danmark brugelige byggemåder for bøndergårde.«

Baggrunden for dette arkivmateriale er et cirkulære af 20. juni 1789, hvor Rentekammeret pålagde amtmændene at indsende beretninger om lokal byggeskik.

Årsagen til denne interesse for byggeskikken på landet var tilsagnet om tilskud til de bønder, der skulle flytte deres gård ud på marken, som følge af loven om udskiftning af 1781.

Det interessante materiale om bøndergårde i Danmark er bearbejdet af museumsinspektør, mag. art. Grith Lerche, Nationalmuseet.

Grith Lerche vil blandt Slægtsgårdens læsere være bedst kendt fra fjernsynsudsendelsen »Hvad er det?«. Men ellers har Grith Lerche forsket i brugen af gamle landbrugsredskaber, og står derfor landbohøistorien nær.

På udskiftningstiden, hvor en stor del af landets bøndergårde blev flyttet ud på markerne, var det statens ønske, at der blev bygget godt og brandsikkert. Cirkulæret har intet med skadelig statskontrol at gøre.

I indledningen til bogen skriver forfatteren:

Hvorledes kan indberetningerne bruges?

I detaljerigdom er denne kilde en guldgrube for forskellige fagfolk og andre specielt interesserede. Da oplysningerne er indkommet som svar på et spørgeskema og en standardskrivelse, er det især to typer undersøgelser, materialet indbyder til.

Den ene kortlægning af nogle af de omtalte træk (ved bygningerne) f. eks. gavlformer, tagkonstruktionstyper, ildsteds- og skorstensforhold eller malkølletyper, for at få overblik over om de viser en karakteristisk udbredelse.

Den anden er prisen på en gård.

Bogen er illustreret og rummer mange interessante detaljer om byggeskik for 200 år siden.

For den der ikke har et mere indgående kendskab til byggeriets udtryk, er en god ordforklaring, hvor man også kan få svar på de fleste af tidens landbohøistoriske ord.

For den der vil kende sin egne byggeskik er Grith Lerches kildebeskrift interessant læsning, tilmed er det en smuk bog, som altid vil pynte på et gavebord.

OGN

Brevkort
Ufrankeret svarforsendelse

5
Sendes
ufrankeret
Modtageren
betaler portoen

Undertegnede medlem af Dansk Slægtsgaardsforening bestiller hermed »Bøndergårde i Danmark« til favørpris 200 kr. + porto.

NAVN.....

ADRESSE.....

Landbohøistorisk Selskab

Hestehaven 3
5260 Odense S

UNDERSKRIFT

Bogen om Rugtved

I sidste nummer af Slægtsgården bragtes en forhåndsomtale af »Bogen om Rugtved«, som Vendsyssel Historiske Museum har udgivet i anledning af Stavnsbåndsjubilæet.

Bogen indeholder tre artikler om gården Rugtved i Asdal sogn, og de udgør tilsammen en interessant gennemgang af en slægtsgård gennem mere end 300 år.

Dyrlæge Ingvar Mølbjerg har skrevet de to første afsnit – »ældste historie til 1863« og »historien fra 1863 til idag«.

Det tredje afsnit er af registrator Magne Andersen og fotograf Carl-Hermann Hansen. Det handler om årets gang på Rugtved i 1988.

Gennem sit grundige arkivstudie og store lokalkendskab har dyrlæge Ingvar Mølbjerg skrevet de to historiske afsnit om Rugtved.

Vi følger gården Rugtved fra den opstod som en afbyggergård under herregården Asdal for mere end 300 år siden til idag.

Gennem skøder, synsforretninger og fæstebreve klarlægges gårdens historie for læseren. Hertil kommer mange værdifulde illustrationer.

I bogens første afsnit – indtil 1863, følger vi Rugtved i den gamle selvforsynings tid, mens vi i andet afsnit får indblik i gårdens drift, da pengeøkonomien hvade slået igennem.

Bogen om Rugtved er læseværdig for alle de, der interesserer sig for landbo- og gårdhistorie. Det er ikke alene en gennemgang af gården Rugtveds historie, men en beskrivelse af landbrugets historie. I Ingvar Mølbjergs beretninger redegøres for landbrugsproduktionens niveau, således at man kan sammenligne produktionen på Rugtved med mere landsdækkende resultater.

Tredje afsnit – om Rugtved i dag, er Vendsyssel Museums bidrag til projektet Arbejdets historie i Nordvestvendsyssel.

Her følger vi familien Steen i deres hverdag på gården.

Dette afsnit burde være obligatorisk læsning for alle udenfor landbruget, for her bliver der i tekst og billeder gjort rede for hverdagslivet på en stor gård, hvor mand og kone sammen med en medhjælp klarer al arbejdet, både med køer, svin, mink og marker.

»Bogen om Rugtved« er ikke romantik, det er beskrivelsen af hverdagslivet på gården, og det gælder både for de to historiske afsnit som for det tredje afsnit, om Rugtved i 1988.

OGN

